

Xotin-qizlar o'rtasida huquqbuzarlik va jinoyatchilikni oldini olish – asosiy vazifamiz

Muallif: Abdumo'minova Dilafruz Alibek qizi

Oqdaryo tuman hokimligi, Oila va xotin-qizlar bo'limi Yangiqo'rg'on–
Yangiqishloq MFY xotin-qizlar faoli

Oqdaryo tumani maktabgacha va maktab ta'limi bo'limi tasarrufidagi 3-sonli
Davlat maktabgacha ta'lim tashkiloti psixologi

Annotatsiya:

Ushbu maqolada xotin-qizlar o'rtasida huquqbuzarlik va jinoyatchilikning oldini olish muammolari hamda ularning asosiy sabablari tahlil qilingan. Muallif ayollar bilan psixologik, huquqiy va ma'naviy ishlashning samarali usullarini yoritgan. Mahalla, davlat va jamoatchilik hamkorligi orqali ayollarni qo'llab-quvvatlash mexanizmlarining ahamiyati asoslab berilgan.

Kalit so'zlar:

xotin-qizlar, huquqbuzarlik, jinoyatchilik, profilaktika, huquqiy ong, psixologik yordam, ma'naviyat, oilaviy muhit, ijtimoiy himoya, gender tenglik.

Jamiyat taraqqiyoti bevosita insonlarning ma'naviyati, huquqiy ongi va fuqarolik mas'uliyati bilan chambarchas bog'liqdir. Shu nuqtai nazardan, xotin-qizlar o'rtasida huquqbuzarlik va jinoyatchilikning oldini olish masalasi nafaqat huquqni muhofaza qiluvchi organlar, balki butun jamiyat zimmasidagi eng muhim vazifalardan biridir. Ayol – oilaning yuragi, jamiyatning mehr manbai, tarbiya poydevori sanaladi. Agar ayolning huquqlari buzilsa, u befarqlikka, zo'ravonlikka yoki muammolarga duch kelsa, bu butun oila va jamiyat hayotiga ta'sir etadi. Shu bois xotin-qizlarning ijtimoiy faolligini oshirish, ularning huquqiy savodxonligini yuksaltirish va ruhiy holatini qo'llab-quvvatlash har bir davlatning ustuvor yo'nalishlaridan biri bo'lishi lozim. Bugungi kunda ayollar o'rtasida sodir etilayotgan huquqbuzarliklarning sabablari turlicha: iqtisodiy muammolar, oilaviy ziddiyatlar, ma'naviy bo'shliq, huquqiy bilim yetishmasligi, zo'ravonlik, ijtimoiy himoyaning sustligi kabi omillar ularni noto'g'ri yo'lga boshlashi mumkin.

Ayniqsa, ayrim hollarda ruhiy tushkunlik, ishsizlik yoki jamiyatda o'z o'rnini topolmaslik hissi ayollarni qonunbuzarlikka olib keladi. Shu sababli bunday holatlarning oldini olish uchun birinchi navbatda profilaktika ishlari kuchaytirilishi, ayollarning bandligini ta'minlash, ularning psixologik holatini mustahkamlash zarur. Huquqbuzarlikni sodir etgan har bir ayol orqasida, odatda, e'tiborsiz qoldirilgan muammo, ko'tarilmagan og'riq yoki yordam so'ramagan ruhiyat turadi. Bu esa ijtimoiy xizmatlarning faoliyatini yanada chuqurlashtirish zaruratini ko'rsatadi. Mahallalarda,

xotin-qizlar faollari, psixologlar, profilaktika inspektorlari hamkorligida ayollar bilan individual suhbatlar o'tkazilishi, ularning muammolari o'rganilib, har biriga mos yordam ko'rsatish muhimdir. Shuningdek, oilaviy zo'ravonlik, majburiy mehnat, iqtisodiy tazyiq, ruhiy bosim kabi holatlarning barvaqt aniqlanishi jinoyatchilikning oldini olishning eng samarali yo'lidir. Ayollar o'rtasidagi jinoyatchilikning oldini olish uchun ma'naviy-ma'rifiy targ'ibot ham katta ahamiyat kasb etadi. Ommaviy axborot vositalarida, ta'lim muassasalarida, jamoat tashkilotlarida ayollar huquqlari, oila qonunchiligi, gender tenglik, iqtisodiy mustaqillik mavzularida muntazam seminar va treninglar o'tkazilishi lozim. Ayollar o'z huquqlarini bilsalar, ular o'zini himoya qila oladi, o'z oilasida, jamiyatda mustaqil qaror qabul qilish imkoniga ega bo'ladi. Shuningdek, huquqiy bilimli ayol o'z farzandlarini ham qonunga hurmat ruhida tarbiyalaydi. Shunday qilib, bir ayolning huquqiy ongi butun avlodning ijtimoiy mas'uliyatiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Ayollarning jinoyatchilikka aralashishining oldini olishda psixologik yordam markazlari, ishonch telefonlari, ijtimoiy reabilitatsiya dasturlari samarali rol o'ynaydi. Ayrim ayollar muammoni ichida saqlab yuradi, yordam so'rashdan uyiladi. Shuning uchun jamiyatda "yordam so'rash – zaiflik emas, kuch belgisi" degan tushunchani shakllantirish zarur. Ayollarni jinoyatga emas, o'z imkoniyatlarini ro'yobga chiqarishga yo'naltirish uchun kasb-hunar o'qitish, tadbirkorlikka jalb etish, davlat grantlari asosida ularni iqtisodiy mustaqil qilish lozim. Chunki iqtisodiy erkinlik ayolni kuchli qiladi, kuchli ayol esa jinoyatga yo'l qo'ymaydi. Shu o'rinda xotin-qizlar faollarining o'rni beqiyos. Ular jamiyatdagi ayollarning ko'zgusidir, ularning dardini tinglovchi, muammosiga yechim topuvchi, ishonch uyg'otuvchi insonlardir. Har bir mahallada xotin-qizlar faollari, psixologlar, diniy ulamolar, o'qituvchilar va huquqshunoslar ishtirokida "ayollar maslahat kengashlari" faoliyat yuritishi lozim. Bu kengashlar nafaqat muammoli holatlarni tahlil etadi, balki ularni bartaraf etishning real yo'llarini ham ishlab chiqadi. Zero, muammoni erta aniqlash – jinoyatni erta oldini olishdir. Shuningdek, yosh qizlarni oilaviy hayotga tayyorlash, ularni ma'naviy-psixologik jihatdan chiniqtirish, qadriyatlar asosida tarbiyalash ham jinoyatchilikning ildizini quritadi.

Agar qiz bola bolaligidan o'zini qadrlashni, huquqlarini bilishni o'rgansa, u hech qachon jinoyat yo'lini tanlamaydi. Barkamol ayol – bu farovon jamiyatning asosi. Har bir ayolga e'tibor – bu kelajak avlodga sarmoyadir. Xotin-qizlar o'rtasidagi huquqbuzarlikni kamaytirish uchun faqat jazolash emas, balki tushuntirish, qo'llab-quvvatlash, ishonch bildirish zarur. Zero, ayolni jamiyatda o'z o'rnini topishga undash – jinoyatchilikning eng samarali profilaktikasidir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Mamarasulov A. “Ayollar va huquq: huquqiy madaniyatni yuksaltirish yo‘llari” – Toshkent, 2020.
2. To‘xtayeva D. “Oila va jamiyat” – Samarqand, 2021.
3. www.ziyonet.uz
4. www.gender.uz
5. “Oila va xotin-qizlar qo‘mitasi hisobotlari”, Toshkent, 2024.